

[vysoká škola]

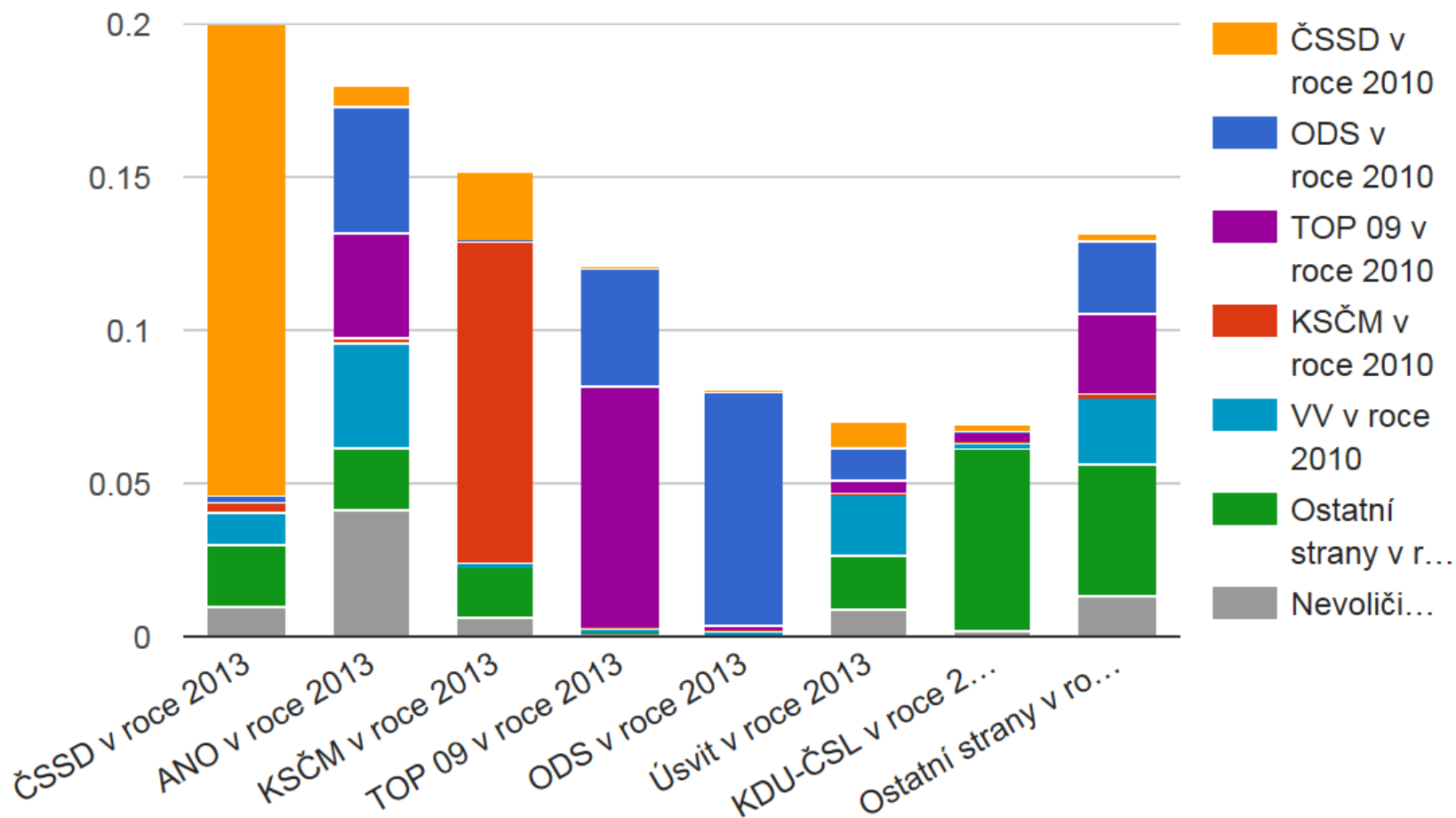
POLITICKÉ STRANY A STRANICKÝ SYSTÉM

(PO ROCE 2010)

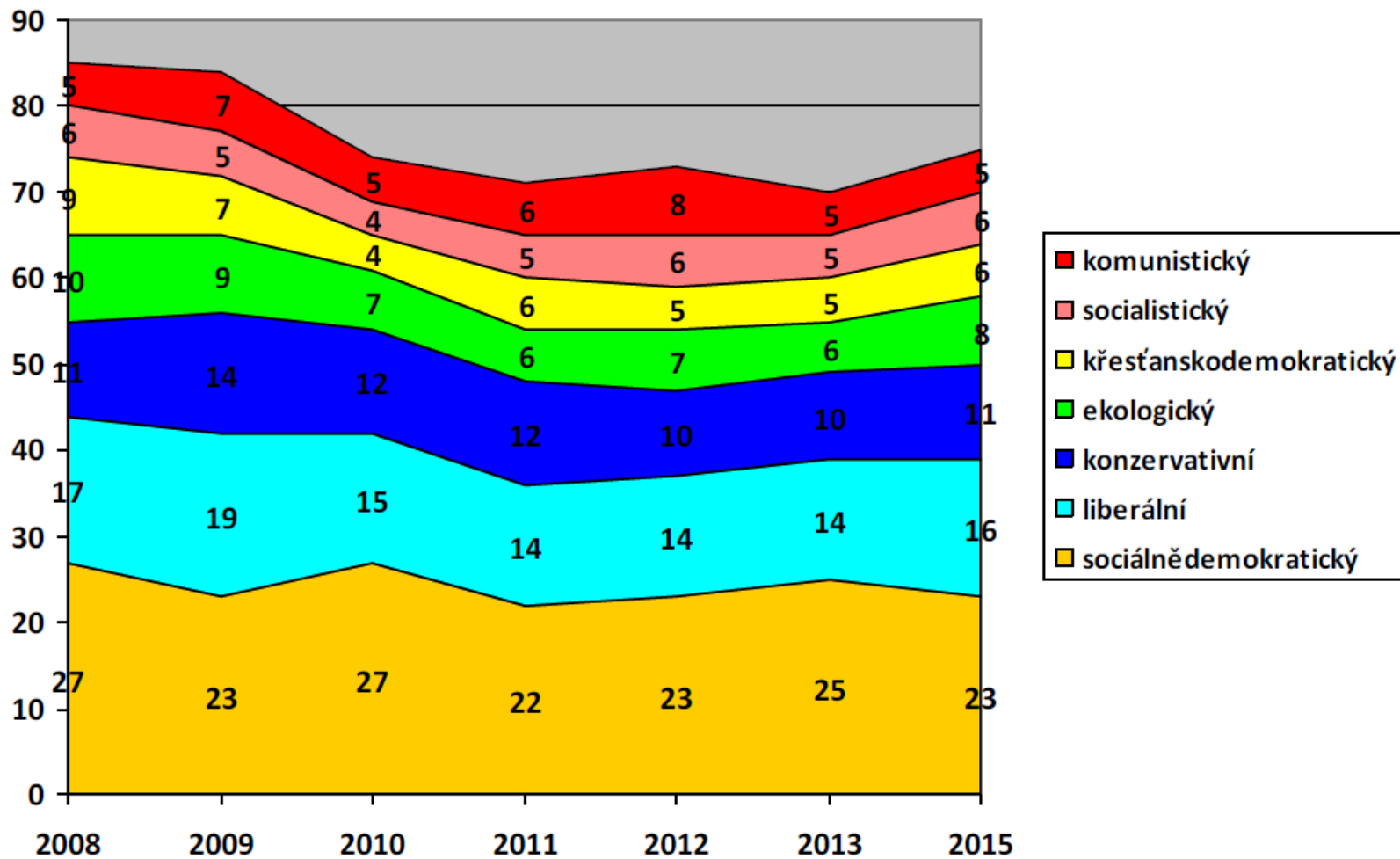

Voličské přesuny ve volbách do Poslanecké sněmovny českého Parlamentu : 2010<-2013 (2)

Odkud přišli voliči v roce 2013?

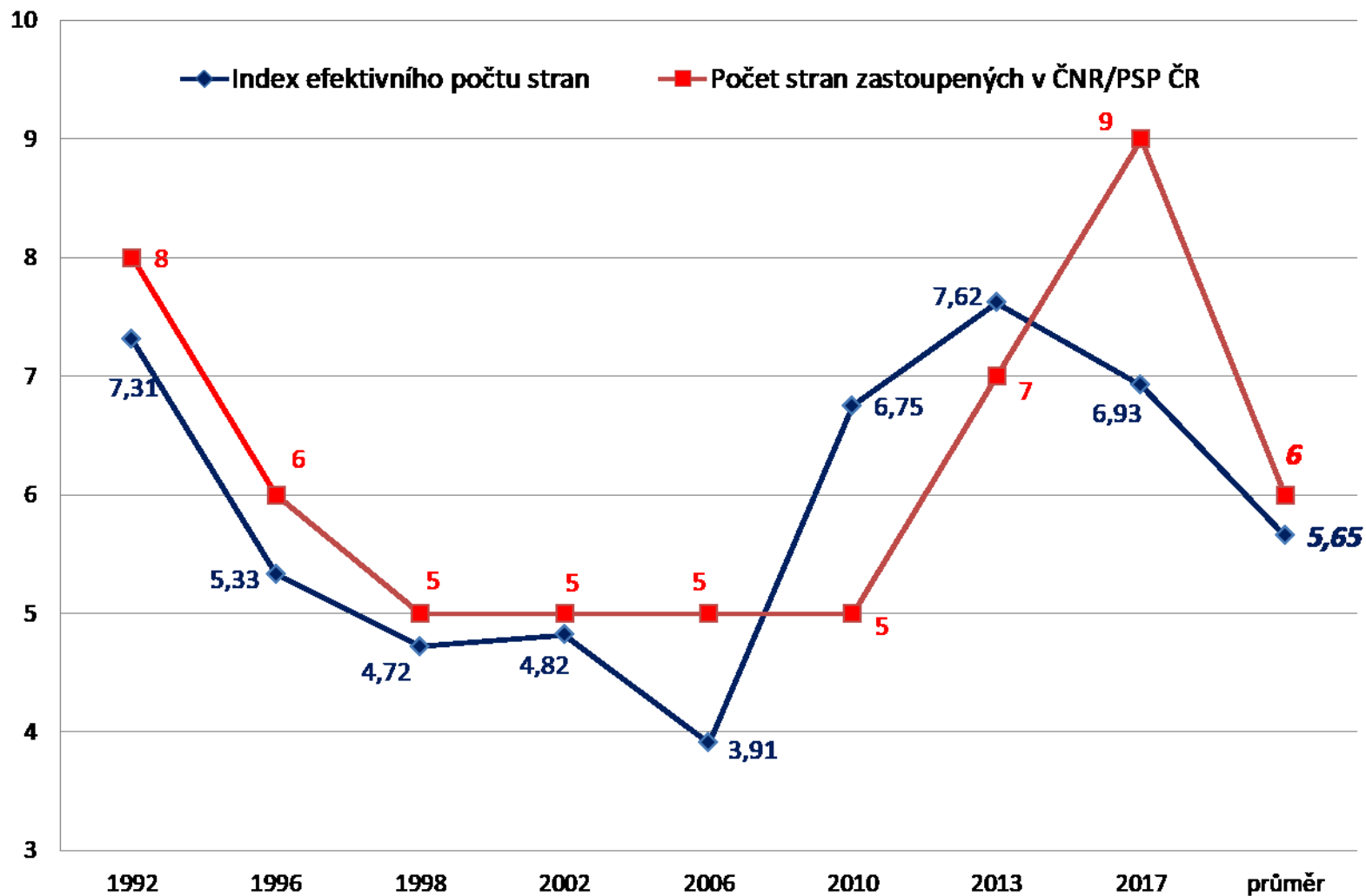

Graf 1: Politická orientace – časové srovnání 1. volby

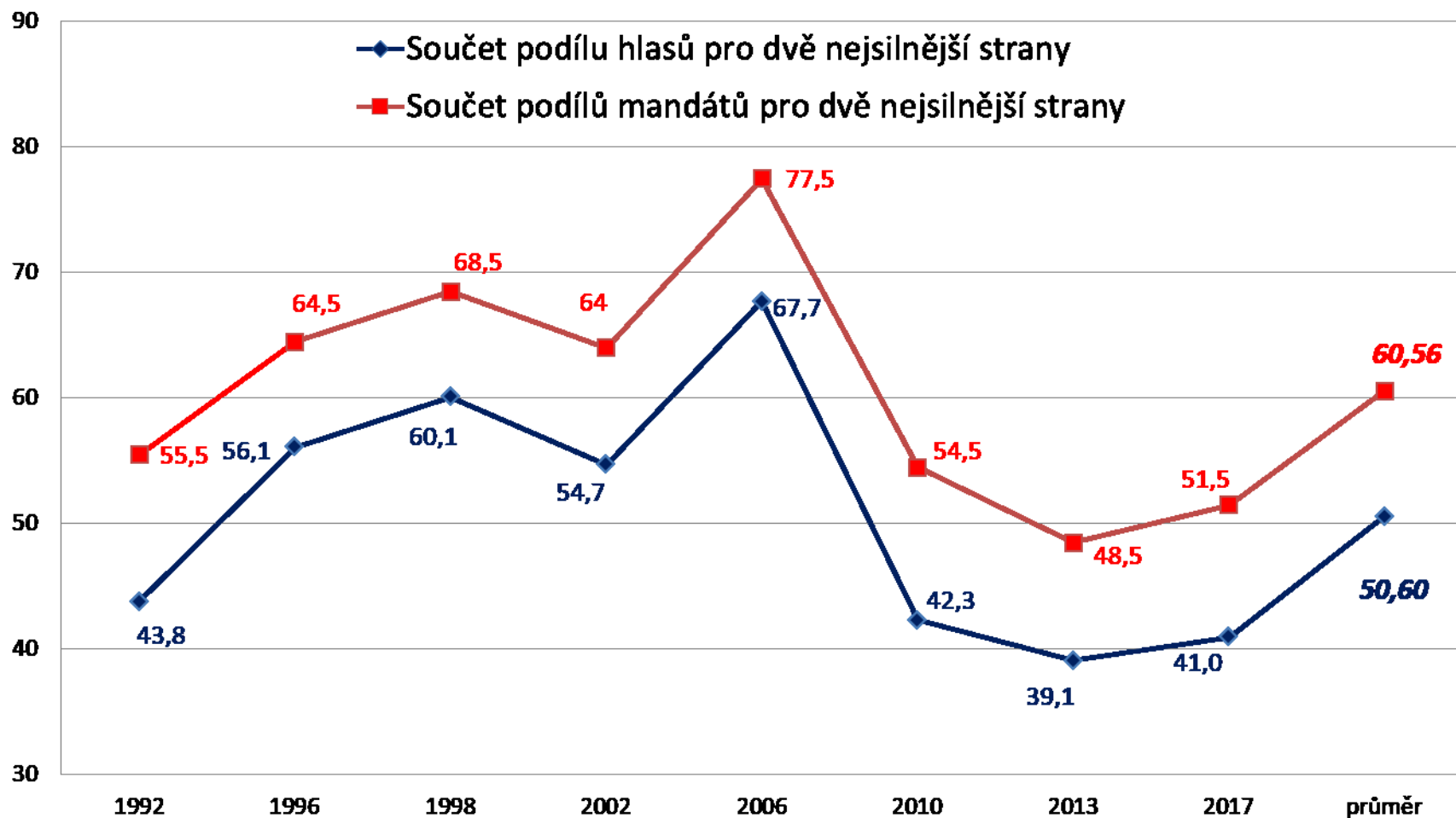

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

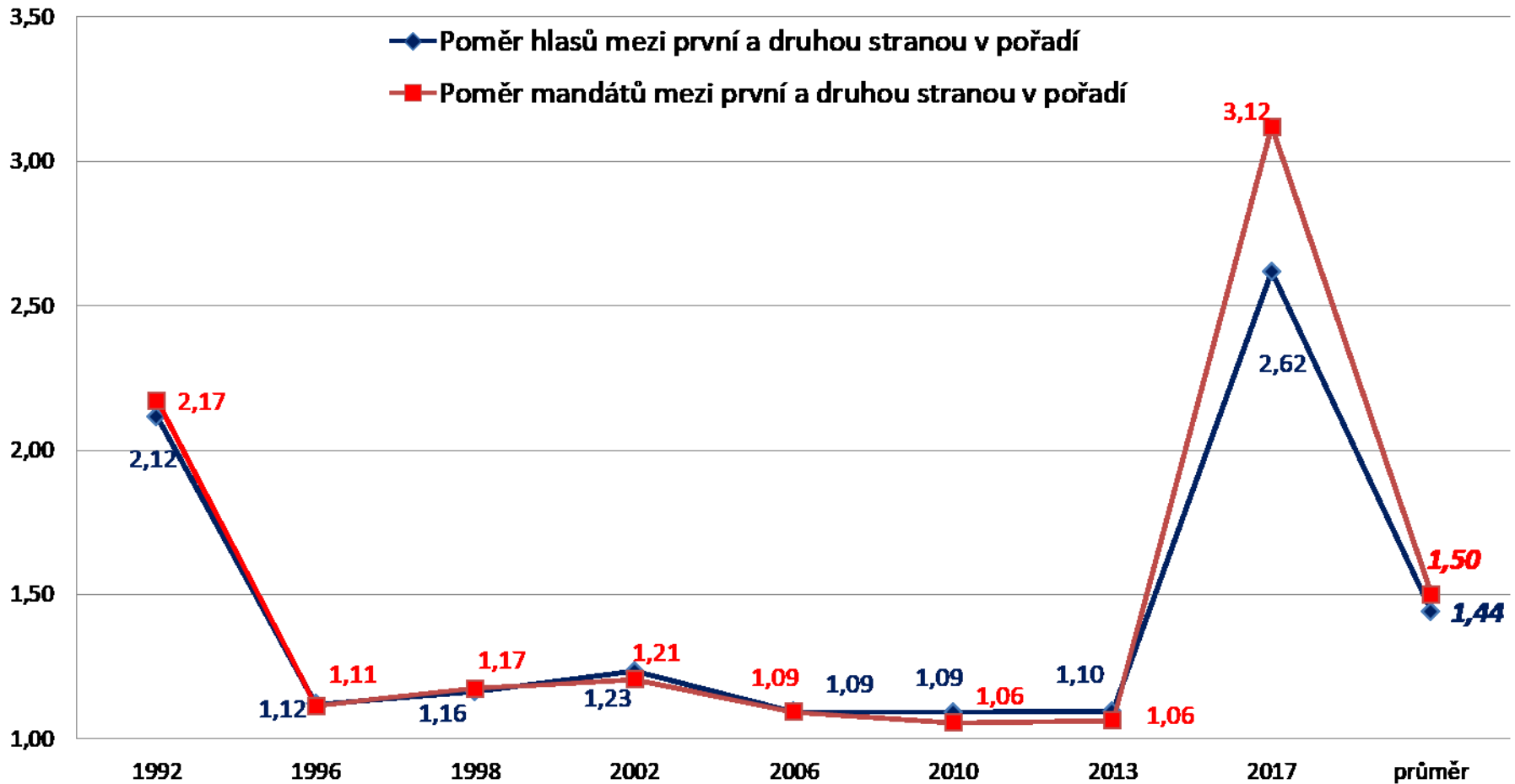
Počet (relevantních) stran

Podíly hlasů nejsilnějších stran

Poměr síly nejsilnějších stran

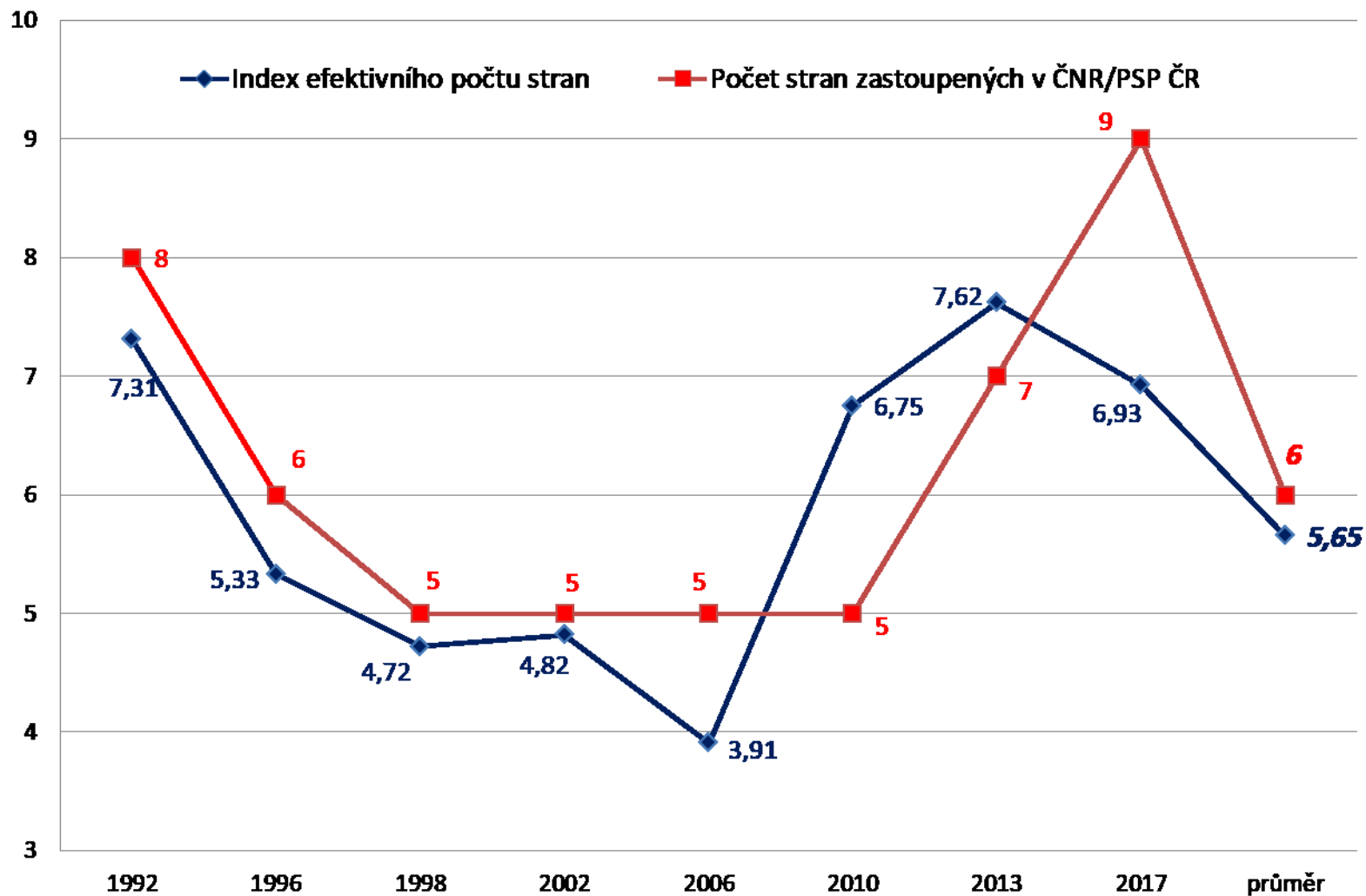

Důležité proměnné českého stranického systému (1990-2019)

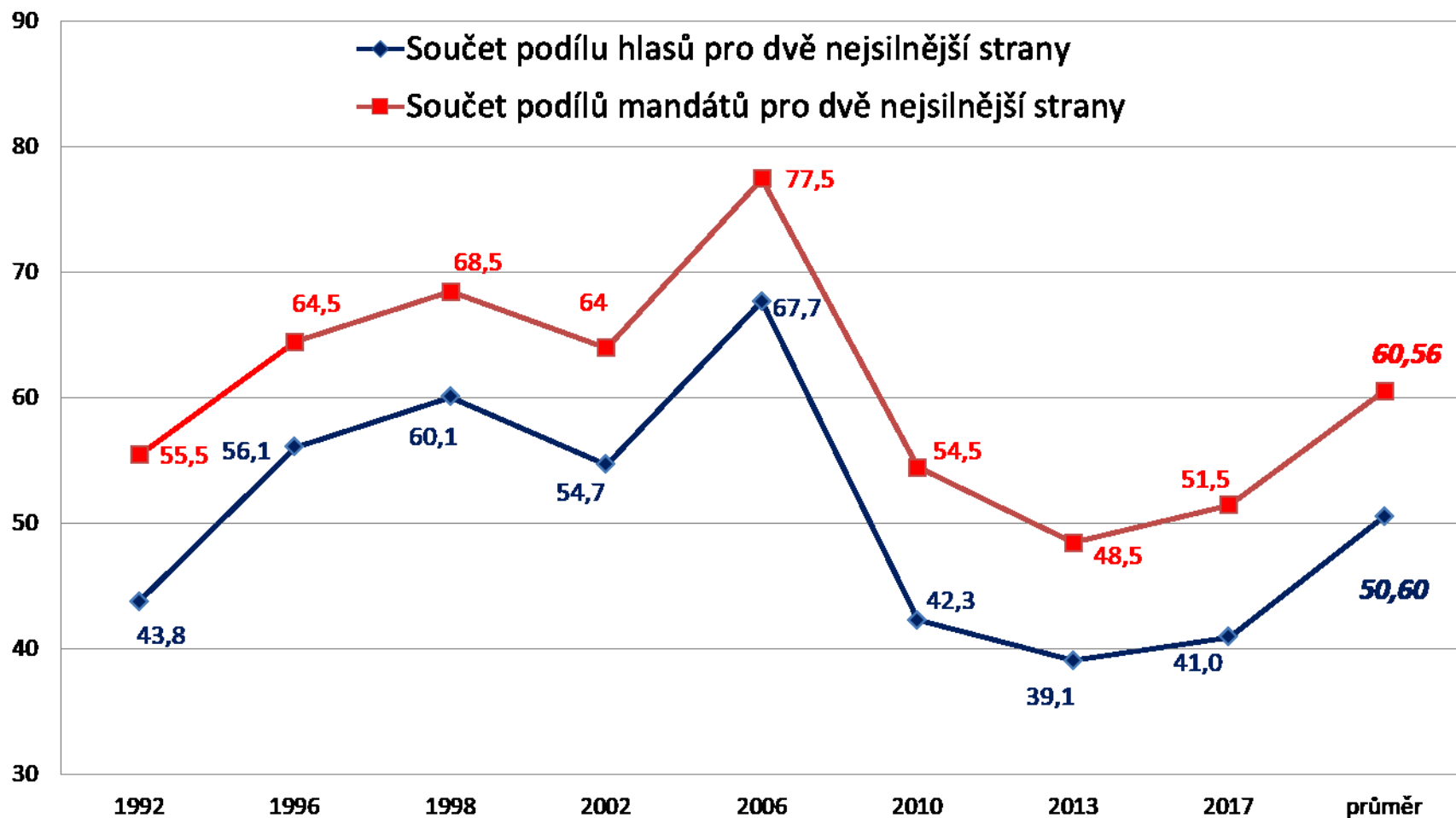
	1992	1996	1998	2002	2006	2010	2013	2017	průměr
Index fragmentace	0,86	0,81	0,79	0,79	0,74	0,85	0,87	0,86	0,81
Index efektivního počtu stran	7,31	5,33	4,72	4,82	3,91	6,75	7,62	6,93	5,65
Počet stran zastoupených v ČNR/PSP ČR	8	6	5	5	5	5	7	9	6,00
Součet podílu hlasů pro dvě nejsilnější strany	43,8	56,1	60,1	54,7	67,7	42,3	39,1	41,0	51,6
Součet podílů mandátů pro dvě nejsilnější strany	55,5	64,5	68,5	64	77,5	54,5	48,5	51,5	62,6
Podíl hlasů pro strany, které nepřekročily 5 %	19,1	11,2	11,3	12,6	6	18,9	12,6	6,3	12,98
Počet kandidujících stran	19	20	18	29	26	27	24	31	23,0

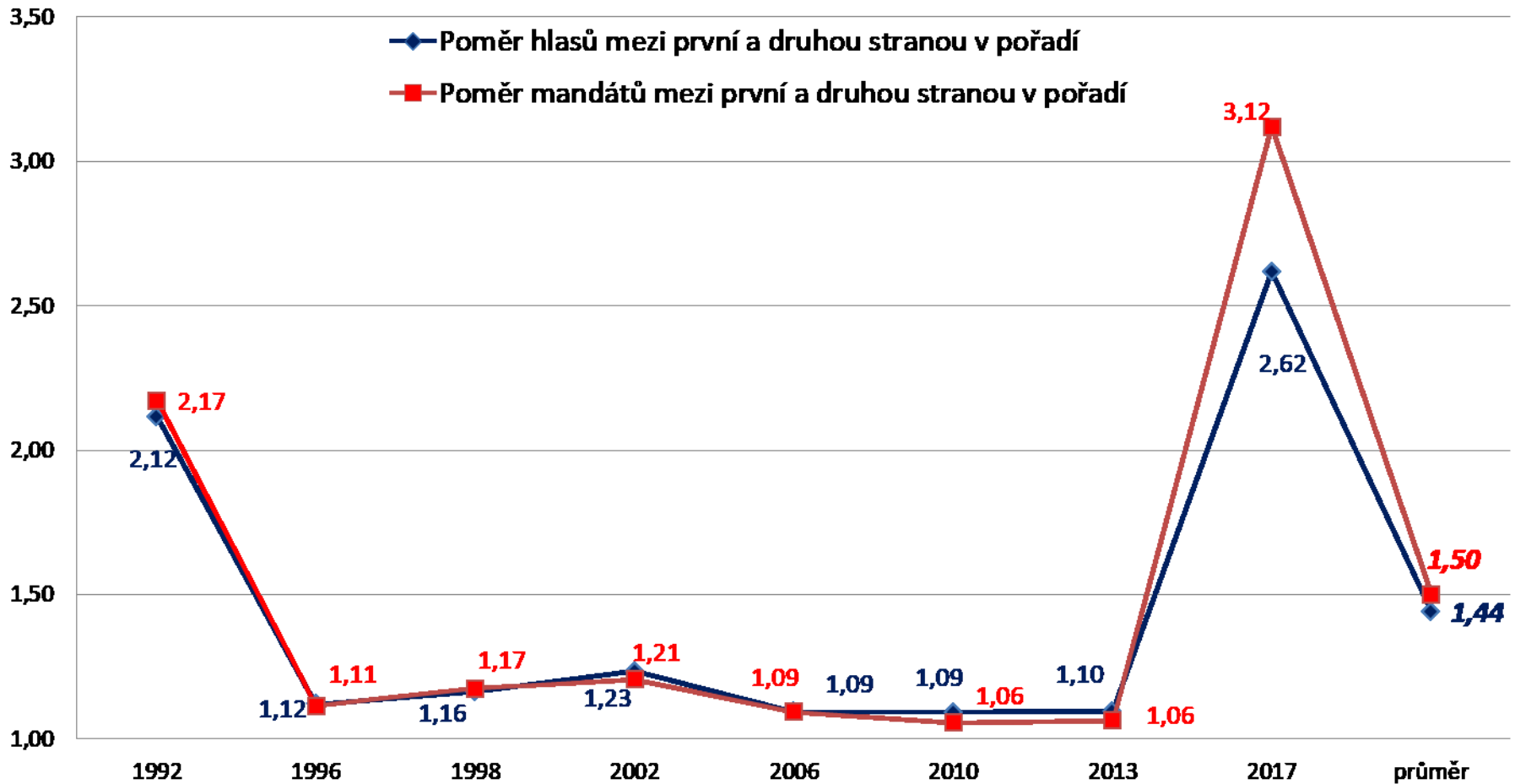
Počet (relevantních) stran

Podíly hlasů nejsilnějších stran

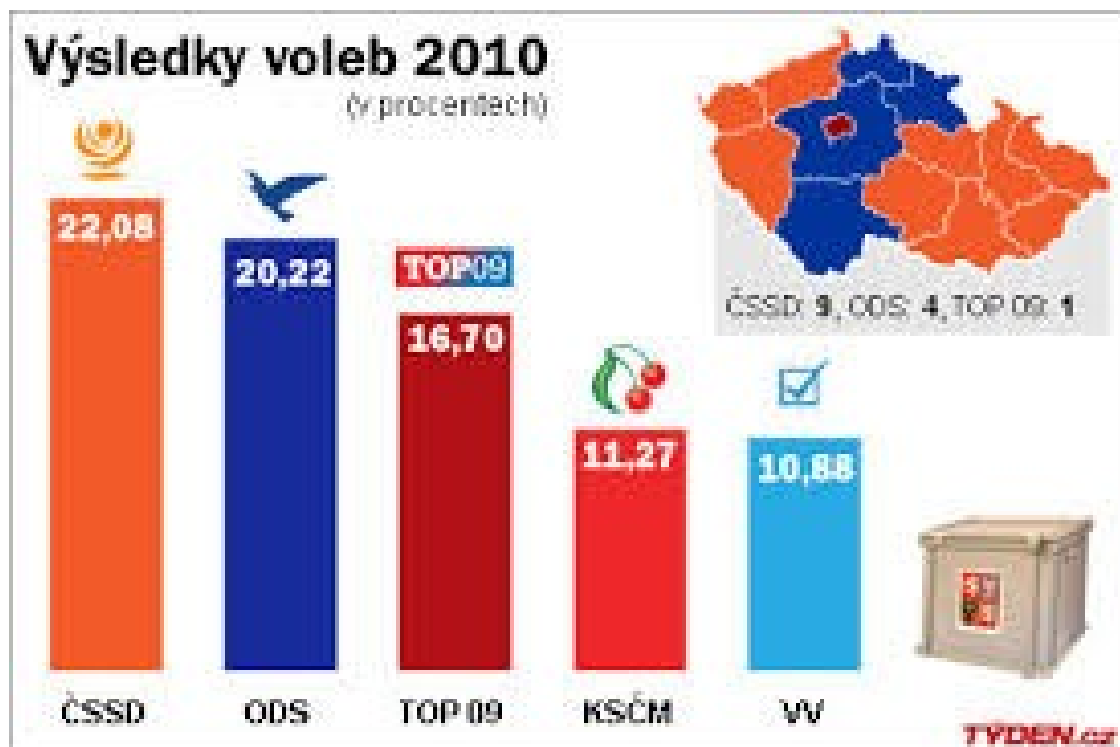
Poměr síly nejsilnějších stran

[vysoká škola]

STRANICKÝ SYSTÉM 2010-2013

Formát stranického systému

- Multipartismus bez dominantní strany (Blondel)
- 5 stran → umírněný pluralismus (Sartori)
- dva hlavní póly: ODS, ČSSD – potenciál tzv. catch-all neboli univerzálních (všelidových) stran, avšak slábnoucí
- 2010-2013 - pouze jeden vedlejší pól - KSČM
- TOP09, VV - ???
- Budoucnost KDU-ČSL

Proměnlivé prostředí

- prostor pro široce středovou alternativu ? Švejnar, Fischer...
- prostor pro populistickou formaci ? VV, Babiš, Bobošíková, krajní pravice...
- prostor pro levicovou alternativu? Paroubek, zemanovci,
- dualismus TOP09 x ODS

Ideologická polarizace

- KSČM a ODS představují krajní póly politického spektra → relativně velká ideologická vzdálenost, avšak menší než v období 1992-98, kdy bylo krajním pólem SPR-RSČ
- KSČM přitom představuje stranu, kterou většina domácích i zahraničních politologů řadí mezi antisystémové, nebo aspoň semiantisystémové, resp. extremistické strany
- Nové a nadějně perspektivy populismu
- Perspektivy pravicového radikalismu - prozatím nejasné

Mechanismus stranického systému

- Nová situace po volbách 2010 - jednoznačně většinová vláda - poprvé od roku 1996 - soudržnost, stabilita a akceschopnost ale velmi nejisté
- Vláda však přesto nevydržela celé volební období
- Rusnokova vláda - nový typ - „prezidentský“ kabinet
- Akceschopnost?

Zařazení českého stranického systému

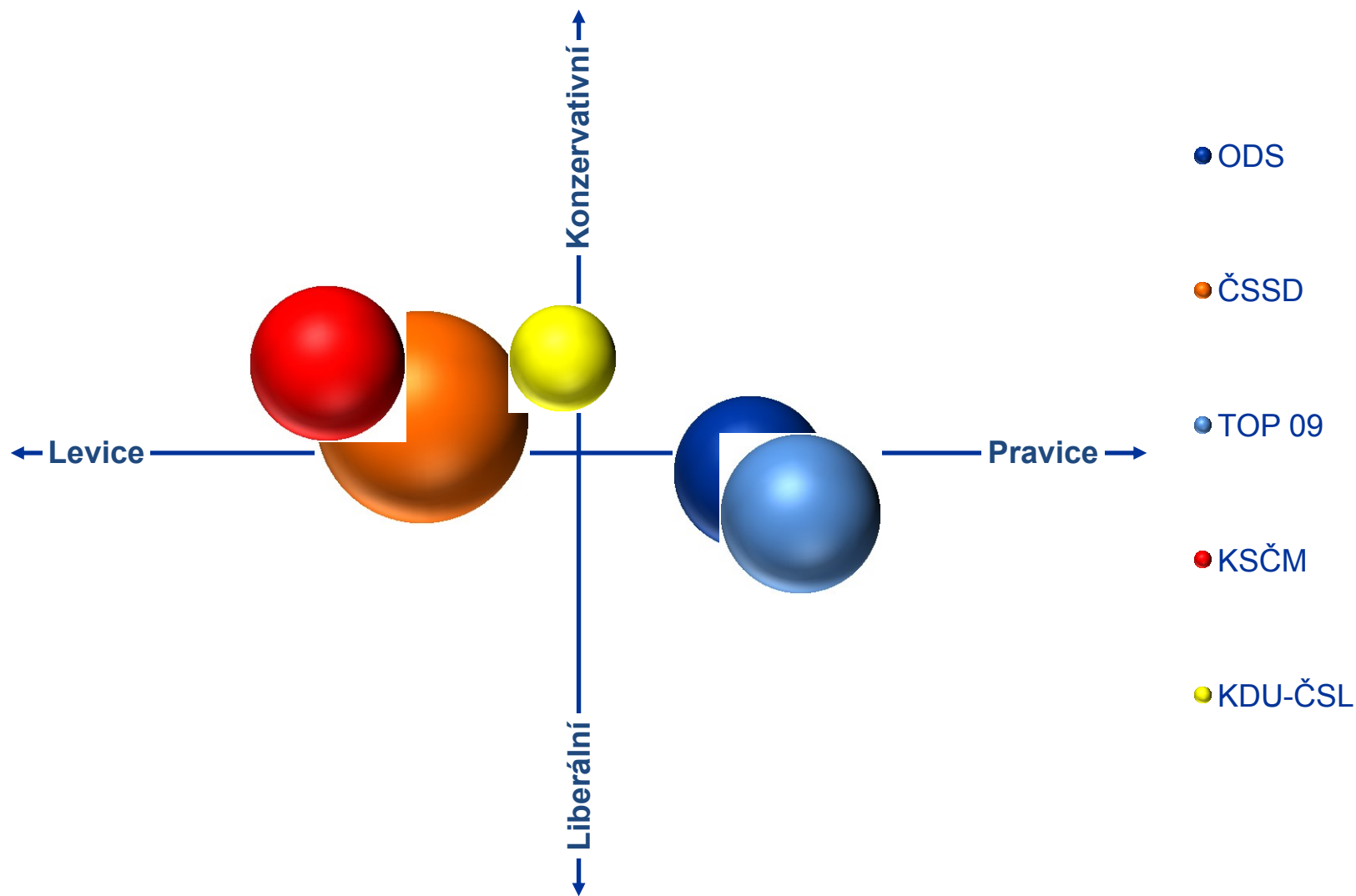
Umírněný pluralismus	Polarizovaný pluralismus
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ideologická umírněnost ■ Bipolární vztahovost ■ Dostředivost ■ Neomezené formování a střídání vládní koalice	<ul style="list-style-type: none"> ■ Přítomnost antisystémových stran ■ Dvojstranná opozice ■ Obsazení politického středu ■ Odstředivost ■ Ideologický přístup k politice ■ Neodpovědná opozice ■ Politika nespílitelných slibů

Český stranický systém po roce 2010

<i>Kategorie</i>	<i>Umírněný pluralismus</i>	<i>Polarizovaný pluralismus</i>
Ano	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dostředivost ✓ Bipolární vztahovost	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Přítomnost antisystémových stran
Napůl	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ideologická umírněnost ✓ Neomezené formování a střídání vládní koalice	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Politika nesplnitelných slibů ✓ Neodpovědná opozice
Ne		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dvojstranná opozice ✓ Obsazení politického středu ✓ Odstředivost ✓ Ideologický přístup k politice
	6,0	4,0

Rozložení stran dle jejich potenciálních voličů (Ipsos, 2012)

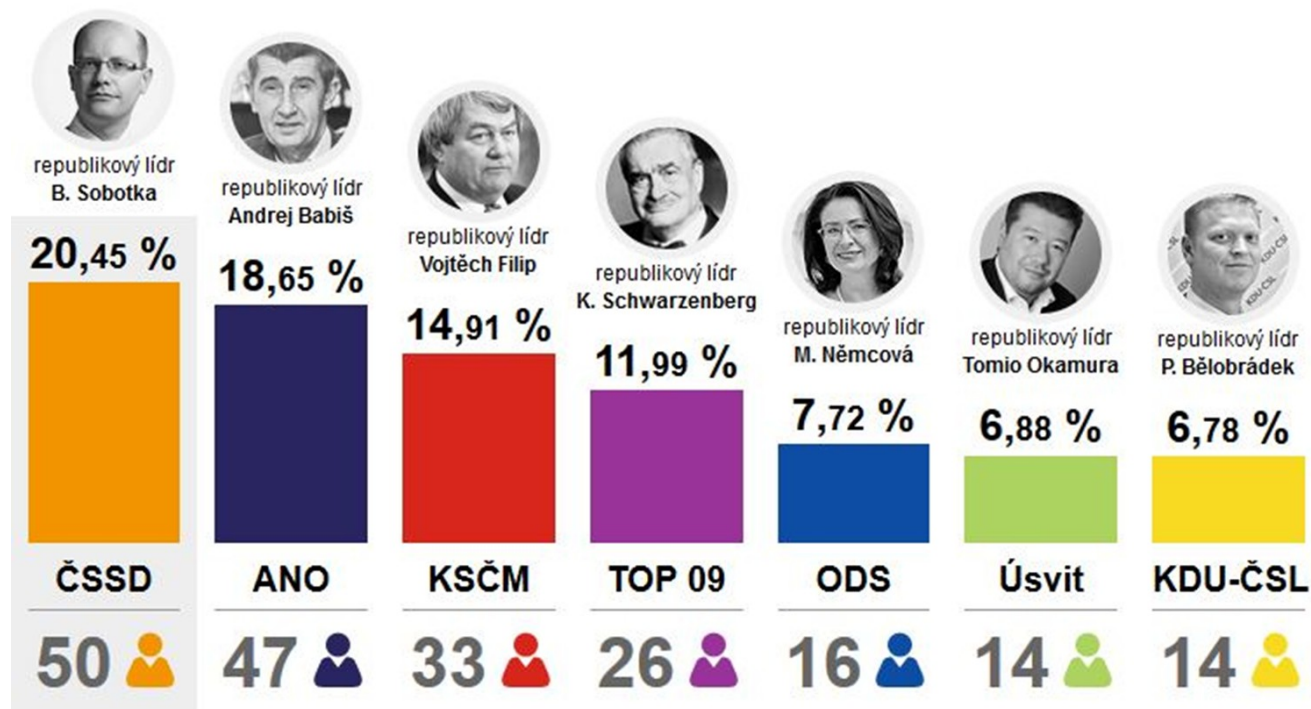
[vysoká škola]

STRANICKÝ SYSTÉM 2013-2017

Výsledky voleb v České republice

Volby do Poslanecké sněmovny 2013 (konečné výsledky)

100,00 %
okresů sečteno

Formát stranického systému

- Multipartismus bez dominantní strany (Blondel)
- 7 relevantních stran → polarizovaný polarismus a extrémní multipartismus (Sartori)
- dva hlavní póly: ČSSD (x ANO2011)
- vedlejší póly: KSČM, KDU-ČSL, občanská pravice - dualismus, Úsvit

Ideologická polarizace

- KSČM a ODS představují krajní póly politického spektra → relativně velká ideologická vzdálenost
- Pokles významu levo-pravé konfliktní linie
- Nové linie - staré/nové (korupce, lídr)
- ANO2011, Úsvit - populistické formace, zatím bez velké ideologizace

Mechanismus stranického systému

- V tomto období vysoká míra vládní stability, avšak za cenu existence vládní koalice stran představujících hlavní póly a ani to nestačí
- Oboustranná opozice
- Nízká míra akceschopnosti

Zařazení českého stranického systému

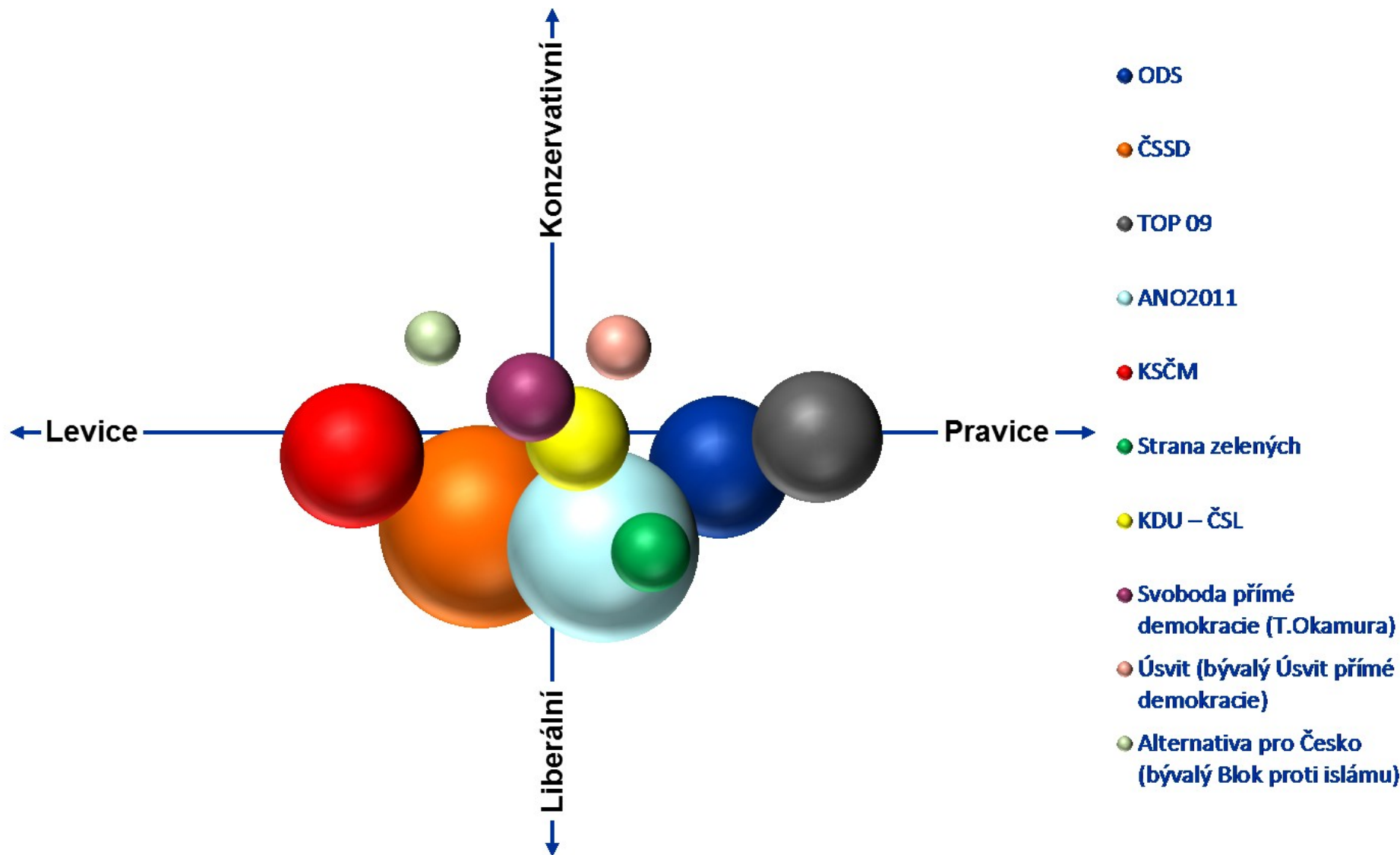
Umírněný pluralismus	Polarizovaný pluralismus
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ideologická umírněnost ■ Bipolární vztahovost ■ Dostředivost ■ Neomezené formování a střídání vládní koalice	<ul style="list-style-type: none"> ■ Přítomnost antisystémových stran ■ Dvojstranná opozice ■ Obsazení politického středu ■ Odstředivost ■ Ideologický přístup k politice ■ Neodpovědná opozice ■ Politika nespílitelných slibů

Český stranický systém po roce 2010

<i>Kategorie</i>	<i>Umírněný pluralismus</i>	<i>Polarizovaný pluralismus</i>
Ano		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Přítomnost antisystémových stran ✓ Dvojstranná opozice
Napůl	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ideologická umírněnost ✓ Neomezené formování a střídání vládní koalice ✓ Dostředivost	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Politika nesplnitelných slibů ✓ Neodpovědná opozice ✓ Obsazení politického středu
Ne	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bipolární vztahovost	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Odstředivost ✓ Ideologický přístup k politice
	3,0	7,0

Rozložení stran dle jejich potenciálních voličů (Ipsos, 2016)

Důležitá data k volbám 2017

- [Přesuny voličů](#)
- [Krajské srovnání](#)
- [Výzkum pro volební studio ČT](#)

Formát stranického systému (Sartori)

- **Spíše polarizovaný pluralismus a extrémní multipartismus**
  - **Bipolarismus byl vystřídán multipolarismem** - některé „póly“ mají však malou až mizivou ideologickou a programovou bázi: ANO, „Okamura“
-
- Typy zastoupených stran
    - Z hlediska velikosti: velmi malé, malé a střední
    - Z hlediska str. rodin: kom., soc. dem., kř. dem., konz. + ...
    - Z hlediska organizačního: semielitní, semikádrové, semi catch-all, hnutí
  - Proměnlivé prostředí
    - Vysoká míra volební volatility
    - Populismus
    - Volba dle osobností

Ideologická polarizace

- KSČM a ODS představovaly donedávna krajní póly politického spektra → relativně velká ideologická vzdálenost, avšak menší než v období 1992-98, kdy bylo krajním pólem SPR-RSČ
- KSČM představuje stranu, kterou většina politologů stále řadí mezi (semi)antisystémové strany, a to nově spolu s SPD
- Zároveň můžeme hovořit o nové „konfliktní linii“ ve vztahu k imigraci, nacionalismu, postoji k evropské integraci, identitě apod. - souvisí s generační linií a dalšími charakteristikami
- S touto otázkou souvisí perspektivy pravicového i levicového radikalismu, jehož živnou půdou jsou problémy EU, migrace, cyklické i necyklické ekonomické a finanční krize, sílící pocit odcizenosti

Mechanismus stranického systému

- Dlouhodobě převládají nestabilní a neakceschopné vlády tvořené stranami z různých částí spektra
  - Střídají se menšinové a (problematicky) většinové vlády
  - Po volbách 2006 trvalo více než šest měsíců vytvoření vlády s důvěrou PSP – nakonec byla umožněna až narušením jednoho ze dvou bloků
  - Od voleb 2002 do voleb 2013 žádná vláda nepřežila celé volební období; vystřídal se celkem sedm kabinetů
  - Vláda B. Sobotky je teprve třetí vládou v historii, která (asi) přežije celé volební období
- KSČM (tj. 3. nejsilnější strana) zůstává na vládní úrovni mimo hru (s výjimkou parlamentní koalice s ČSSD 2005/6)

Zařazení současného českého stranického systému

Kategorie	Umírněný pluralismus	Polarizovaný pluralismus
Ano		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Přítomnost antisystémových stran ✓ Dvojstranná opozice ✓ Obsazení politického středu
Napůl	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dostředivost ✓ Ideologická umírněnost	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Politika nesplnitelných slibů ✓ Neodpovědná opozice ✓ Odstředivost
Ne	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bipolární vztahovost ✓ Neomezené formování a střídání vládních koalic	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ideologický přístup k politice
Skóre	2,0	9,0

Perspektivy stranického systému

- **Další zvyšování fragmentace**, jakkoli 5% bude hrát svoji roli
- **Další posilování polarizace**, ovšem ne čistě ideologické, nýbrž spíše z hlediska dílčích témat, personálních otázek, stylu vládnutí, zahraničně politické orientace či snah o změnu celého systému vládnutí (přímá demokracie, jiný režim...) – Otázkou zůstává, zda je na tomto základě možné zformovat dva stálé bloky
- **Stabilita vlád se od roku 2013 zvýšila**, a to v důsledku fenoménu Babiš (pozitivně i negativně) - ale **proces vzniku vlády po volbách 2017 byl značně nestandardní**
- **Akceschopnost spíše klesá**, nikoli však v důsledku nestability (slabosti), ale kvůli neexistenci vize, programu a malé odvaze

Poznámky k perspektivám rel. stran

- ANO2011 - marketingový a manažerský projekt hnutí „jednoho muže“; potenciálně významná síla (pravého) středu; velmi nejistá perspektiva + volební potenciál pro staré i nové strany
- ODS – vznik na socioekonomické linii transformace; budována jako „catch-all“ - nikdy jej však naplno nedosáhla; po roce 2010 významná ztráta pozic; otázka poškození „značky“; sekulárně konzervativní rodina; nejistá budoucnost
- ČSSD - obnovená historická strana - významná pozice z hlediska socioekonomické linie transformace; nejbližší typu „catch-all“; soc. dem. rodina; konkurenční prostředí na levici - KSČM; budoucnost jistá, nikoli však celková síla
- KSČM – dříve masová totalitní strana; stále relativně velká členská základna; komunistická rodina; nejistá budoucnost
- Piráti - reálná, byť zatím nová a regionálně jen málo rozšířená strana; generačně laděný protest; otázkou je, zda se ze single issue formace dokáže transformovat do standardní politické strany

Poznámky k perspektívám rel. stran

- KDU-ČSL - původně masová strana postavená na společné konfesi; dnes malá strana kulturně-politicko-náboženské menšiny, poslední volby ovšem tuto profilace nepotvrdily; křest. dem. rodina; nejistá perspektiva
- TOP 09 - původně čistě marketingově orientovaná a manažersky řízená strana; pnutí uvnitř v důsledku nejasné pozice na ose liberalismus-konzervatismus; velmi nejistá perspektiva
- STAN - hnutí se silnou regionální bází, postavené na několika populárních komunálních či krajských politicích
- „Okamura“ - od marketingového projektu hnutí „jednoho muže“ k radikální pravici / populistickému hnutí; velmi nejistá perspektiva

Formát stranického systému (Sartori)

- **Spíše polarizovaný pluralismus a extrémní multipartismus**
  - **Bipolarismus byl vystřídán multipolarismem** - některé „póly“ mají však malou až mizivou ideologickou a programovou bázi: ANO, „Okamura“
-
- **Typy zastoupených stran**
    - Z hlediska velikosti: velmi malé, malé a střední
    - Z hlediska str. rodin: kom., soc. dem., kř. dem., konz. + ...
    - Z hlediska organizačního: semielitní, semikádrové, semi catch-all, hnutí
  - **Proměnlivé prostředí**
    - [Vysoká míra volební volatility](#)
    - Populismus
    - Volba dle osobností

Zařazení českého stranického systému

Umírněný pluralismus	Polarizovaný pluralismus
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ideologická umírněnost ■ Bipolární vztahovost ■ Dostředivost ■ Neomezené formování a střídání vládní koalice	<ul style="list-style-type: none"> ■ Přítomnost antisystémových stran ■ Dvojstranná opozice ■ Obsazení politického středu ■ Odstředivost ■ Ideologický přístup k politice ■ Neodpovědná opozice ■ Politika nespílitelných slibů

Zařazení současného českého stranického systému

Kategorie	Umírněný pluralismus	Polarizovaný pluralismus
Ano		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Přítomnost antisystémových stran ✓ Dvojstranná opozice ✓ Obsazení politického středu
Napůl	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dostředivost ✓ Neomezené formování a střídání vládních koalic ✓ Ideologická umírněnost 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Politika nesplnitelných slibů ✓ Neodpovědná opozice
Ne	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bipolární vztahovost 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Odstředivost ✓ Ideologický přístup k politice
Skóre	4,5	9,0

Perspektivy stranického systému

- **Další zvyšování fragmentace**, jakkoli 5% bude hrát svoji roli
- **Další posilování polarizace**, ovšem ne čistě ideologické, nýbrž spíše z hlediska dílčích témat, personálních otázek, stylu vládnutí, zahraničně politické orientace či snah o změnu celého systému vládnutí (přímá demokracie, jiný režim...)
  - Otázkou zůstává, zda je na tomto základě možné zformovat dva (či více) stálých bloků???
- **Stabilita a zejména akceschopnost vlád bude spíše klesat**, jakkoli faktorem přinejmenším pro zvyšování první charakteristiky bude pravděpodobně sílící nejistota mezinárodního prostředí

Perspektivy politického systému

- **Klíčová bude dynamika stranického systému (viz výše)**
- **Vedle toho jsou tu ale další klíčové faktory**
  - 1. mezinárodního rozměru:**
    - Stabilita mezinárodního systému a perspektiva „západního světa“
    - Ekonomická kondice a ekonomické cykly, ale i zahraniční investice
    - Identitní a bezpečnostní otázky globálního typu
    - Zahraniční politické vlivy (volby, politické reformy...)
  - 2. domácího rozměru:**
    - Současný a budoucí prezident - síla, role, tendence
    - S tím související postavení institucí, které prezident (spolu)formuje: ČNB, ústavního soudu
    - Reformy úst. a pol. systému (referenda, lidová hlasování, přímé volby, recall, volební systémy...)
    - Stav samosprávy na obecní a krajské úrovni
    - Generační otázky